

SİYASİ ANALİZ

Sudan'daki Siyasi Çatışma

H.27 Şaban 1444 / M.19 Mart 2023

Hizb-ut Tahrir

Sudan'daki Siyasi Çatışma

19 Mart 2022 tarihinde El Cezire sitesinin bildirdiğine göre, "Konsey Başkan Yardımcısı Muhammed Hamdan Hamideti'nin söz konusu taraflarla yaptığı görüşmenin ardından Sudan Geçici Egemenlik Konseyi Cumartesi günü yaptığı açıklamada, "Çerçeve Anlaşması'na taraf olmayan kesimlerin, ülkedeki krizi sona erdirmek için siyasi bir anlaşmaya varma arzularını dile getirdiklerini" söyledi... Belirtmek gerekir ki Sudan Egemenlik Konseyi ve sivil bileşenleri özellikle Özgürlük ve Değişim Güçleri-Merkez Konseyi, ülkede yeni bir geçiş aşamasını başlatmak için 5 Aralık 2022'de "Çerçeve Anlaşmasını" imzalamıştır... Ancak Özgürlük ve Değişim Bildirgesi Güçleri-Demokratik Blok da dahil olmak üzere diğer güçler, anlaşmayı imzalamayı reddetmiştir...) 16 Mart 2023 tarihinde El Arabi El Cedid sitesinin aktardığına göre, "Çerçeve Anlaşması'nı imzalayan taraflar, siyasi sürecin son aşaması çalışmaları kapsamında perşembe günü Hartum'da düzenlenen "Adalet ve Geçiş Dönemi Adaleti" konferansı çalışmalarına katıldılar..." Son aşama gerçekten yaklaştı mı? Oysa Genelkurmay ve Egemenlik Konseyi Başkanı El Burhan ile Konsey Yardımcısı ve Hızlı Destek Kuvvetleri komutanı Daklu arasında anlaşmazlıklar olduğuna dair haberler var. Bu anlaşmazlık gerçek mi? Anlaşmazlık Amerika'nın Güney Sudan'da yaptığı gibi özellikle de Darfur'da ağırlığı olduğundan Hamideti'nin Darfur'da bağımsız olması ve onu ayırması için düzenlediği bir tezgâh mı? Yoksa rol gereği üretilmiş bir anlaşmazlık mı? Tam da böyle bir zamanda Hartum ile BAE arasında gerçekleşen karşılıklı ziyaretler ne anlama geliyor? Son olarak El Burhan'ın Yahudi varlığıyla normalleşme çabalarının, bu çatışmalarla bir ilgisi var mı?

Bu sorulara cevap vermek için aşağıdaki hususlara bir göz atacağız:

1- 11 Mart 2023 tarihinde Sudan Silahlı Kuvvetleri Resmi Sözcüsü Tuğgeneral Nebil Abdullah tarafından yapılan açıklamada, "Silahlı Kuvvetler ve komuta kademesi, geçiş döneminin geri kalanında seçimlere kadar, ülkede devam eden siyasi sürece ve askeri yapıların birleştirilmesi ve sivillerin liderliğinde bir hükümetin kurulmasına ilişkin üzerinde uzlaşılan kararlara katı ve eksiksiz bir şekilde uymaya kararlıdır" denildi. Muhalif güçler ise, ordunun yaptığı bu açıklamayı memnuniyetle karşıladığını duyurdu. Muhalif güçlerin, **ordunun anlaşmaya bağlı kalmayacağı, anlaşmadan kurtulmak, devirmek ve atlatmak için çalıştığı ve uygulanması için şartlar belirlediğine dair bazı kuşkuları vardı...**

2- Silahlı kuvvetlerin bu açıklaması, Darfur'dan gelen ve Hızlı Destek Kuvvetlerine bağlı silahlı grupları taşıyan TIR'ların Hartum'a girdiğine ve ordunun, başkentin bazı bölgelerine büyük miktarda askeri kuvvet konuşlandırdığına dair haberlerin ertesi günü geldi. Bazı çevreler bunu, iki lider arasındaki anlaşmazlık dozunun artmasının bir sonucu olarak, El Burhan liderliğindeki ordu güçleri ile Daklu liderliğindeki Hızlı Destek Kuvvetleri arasında yaklaşmakta olan bir çatışmanın hazırlığı olarak değerlendirmiştir. Ordu Sözcüsü Nebil Abdullah, "Ülkede durum kontrol altında ve bazı sosyal medyada yer alan silahlı grupların Hartum'a girdiğine dair haberler doğru değil..." dedi. (10.3.2023 El Yevm) Ancak Silahlı Kuvvetler Resmi Sözcüsü dün yaptığı basın açıklamasında şu ifadeleri kullandı: "Herhangi bir medya kuruluşuna silahlı grupların Hartum eyaletine girdiğini inkâr eden açıklamalar yapılmadı. Askeri liderlik ve ilgili birimler, ülkedeki güvenlik durumunu ülkenin ve vatandaşların güvenliği için bilgelik ve sabırla takip ediyor." (11.03.2023 Şarku'1 Avsat) **Silahlı Kuvvetler Sözcülüğünden yapılan bu kabul ve yalanlama, halkın sinir uçlarıyla oynanmak istendiğini gösteriyor. Manipülasyonun amaçlarından biri, muhalefetin gözünü korkutmak, aralarında görüş ayrılıkları ve çekişmeler olduğu iddiasıyla uzlaşma için El Burhan'ın Daklu ile görüşmesine ortam hazırlamaktır.**

3- Akabinde 11 Mart 2023 akşamı El Burhan, Daklu ve Çerçeve Anlaşması'nı imzalayan taraflar arasında bir görüşme yapılacağı duyuruldu. Sudan Egemenlik Konseyi tarafından yapılan açıklamada, "Görüşmede El Burhan ve Daklu'nun, siyasi süreçteki ilerlemeyi ve kararlaştırılan düzenlemelere göre ilerleme gerekliliğini ele aldıkları belirtildi. Görüşmede ayrıca ülkedeki siyasi ve güvenlik durumunun gözden geçirildiği ve ülkedeki güvenlik durumunu izlemek için düzenli kuvvetler, ilgili devlet kurumları ve (imzacı) silahlı hareketlerden oluşan ortak bir güvenlik komitesi kurulması kararı verildiği kaydedildi..." (11.3.2023 Sudan Tribune, El Cezire) Bu açıklamayla sanki El Burhan ile Daklu arasında bir çatışmanın olduğu, ordu ile Hızlı Destek Kuvvetlerinin çatışmasına ramak kaldığı, bu görüşmelerden sonra durumun şimdilik geçici olarak yatıştığı lanse edilmek istenmiştir.

4- Daklu "Hamideti" daha önce "25 Ekim 2021 darbesine katılmasının hata olduğunu açıklamış ve 25 Ekim darbesinin eski rejimin dönüşüne kapı araladığını sözlerine eklemişti..." (19.02.2023 El Cezire) Oysa Daklu'nun, ordu liderliği ile birlikte önceki hükümete karşı yaptıklarını güçlü bir şekilde savunduğu biliniyor. O yüzden kısa sürede görüşünü değiştirip pişmanlığını dile getirmesi mümkün değil. O açıdan tüm bunlar, desteğini almak veya yakınlaşmak için muhalefeti kandırmaya yönelikti. Bu nedenle söz konusu açıklamalarından sonra "Anlaşma bir pakettir, parçalanmadan bir bütün olarak uygulanmalıdır" ifadelerini kullanmıştır." (21.02.2023 Arabicpost) Ardından saldırısını artıran Hamideti, sanki ordu liderliğine karşıymış gibi bir tablo çizmiştir. Muhammed Hamdan Daklu yaptığı açıklamada, "Diktatör olmak isteyen hiç kimsenin ülkeyi yönetmesini kabul etmeyeceğiz. İrademiz ve isteğimizle, iktidarı tam teşekküllü bir sivil hükümete devretmeyi kabul ettik" ifadelerine yer vermiştir. Hızlı Destek Kuvvetleri Komutanı, ülkedeki ana anlaşmazlığın artık iktidara bağlı olanlar ile onu sivillere teslim etmek isteyenler arasında odaklandığını açıkladı. Hızlı Destek Kuvvetleri ile ordu arasında bir sorun olmadığını ve ihtilafın orduyu bahane edenlerle olduğunu yineledi. Hamideti, "Sivil hükümet kurma ilkesi ordu, Hızlı Destek Kuvvetleri ve Egemenlik Konseyi'ndeki kardeşlerimizin mutabakat noktası olmuştur." dedi. (08.03.2023 Şarku'1 Avsat) Görünüşe göre Hamideti, sivil bileşenlerle birlikte olduğu ve Çerçeve Anlaşması'nın tam anlamıyla uygulanması konusunda oldukça istekli olma rolünü oynuyordu. El Burhan ise Çerçeve Anlaşması'nın tüm siyasi güçleri içermediği için orduyu bağlamadığını ima ediyordu. Daha sonra El Burhan, Hızlı Destek Kuvvetleri ve silahlı hareketlerin orduya entegrasyonu ile Çerçeve Anlaşması'nın uygulanmasına devam edileceğini taahhüt etti. El Burhan yaptığı açıklamada, "Hızlı Destek Kuvvetleri ve silahlı hareketlerin silahlı kuvvetlere entegrasyonu konusunda net bir söylem olduğuna göre Çerçeve Anlaşması'na devam edeceğiz. Bunun dışında hiçbir şey kabul edilmeyecektir dedi." (08.03.2023 Şarku'1 Avsat) **Bütün bunlar, anlaşmanın onaylanmasına katılmalarına rağmen El Burhan ile Hamideti arasında Çerçeve Anlaşması'nın uygulanması konusunda bir anlaşmazlığın olduğunu göstermek içindi.**

5- 11 Aralık 2022 tarihli analizde 05 Aralık 2022 tarihinde imzalanan Çerçeve Anlaşması hakkında şöyle demiştik: "Bu anlaşma, El Burhan ve yardımcısı başkanlığındaki askeri liderliği ve beraberindekileri, içinde buldukları zor durumdan kurtarmaktadır. Zira insanların iktidarlarını reddetmeleri nedeniyle artık hiçbir iç destekleri yoktur. Yine anlaşma, askeri liderliğe işledikleri suçlardan dolayı kovuşturmaya karşı dokunulmazlık ve koruma vermekte, cezadan kurtulmalarını sağlamaktadır. Askerler, ülkenin işlerini idare edemediler ve sorunlarını çözemediler. Tek yaptıkları şey, dostları Ömer El Beşir'in devrilmesinden sonra Amerikan etkisini korumak olmuştur... Diğer taraf olan sözde Özgürlük ve Değişim Güçleri ve hükümeti oluşturan partilerin de ülkenin işlerini yönetmede, sorunlarını çözmede ve insanların asgari yaşam ihtiyaçlarını temin etmede başarısız oldukları bilinmektedir. Bunların da tek yaptıkları şey, ülkedeki İngiliz etkisini korumak ve köklü rejim değişikliğinin önüne geçmek olmuştur... Bu anlaşma devam edecek mi ve uygulanacak mı? sorularına gelince, bu şüphelidir. Anlaşma ülkeyi kurtaracak mı? Bu, pek mümkün değildir...Dış müdahale herkes için açık ve nettir. Zira anlaşma, Cumhuriyet Sarayı'nda imzalanırken yabancılar da hazır bulunmuştur. Dahası, anlaşmayı hazırlayan kişi de yabancıdır. Anlaşmayı Sudan'daki uluslararası çatışmanın tarafları olan Amerikalıların ve İngilizlerin doğrudan gözetiminde Dörtlülük ve Troyka adına Birleşmiş Milletler özel temsilcisi hazırlamıştır." **El Burhan liderliğindeki ordu ile Daklu liderliğindeki Hızlı Destek Kuvvetleri, anlaşmanın uygulanmasını**

engellemek için aralarında bir çatışma uydurmuşlar ya da üretmişlerdir. Böylece dikkatler, tarafların her an anlaşması veya anlaşmazlığına odaklanacak, çözüm de askeri ve sivil bileşen arasında değil, bu odaklı olmaya devam edecektir...

6- El Burhan'ın geçtiğimiz şubat ayında İngiltere'nin en önemli merkezi olan BAE'ye yaptığı ziyarete, ziyaretinden sonra BAE Devlet Bakanı Şeyh Şahbut'un Sudan'a gerçekleştirdiği ziyarete ve El Burhan'a gizli bir mesaj iletmesine gelince, bu ziyaretler hiçbir şey ifade etmezler. El Burhan'ın duruşunda, açıklamalarında ve eylemlerinde belirgin bir değişiklik meydana gelmemiştir, aksine tutumları, Amerika'nın istedikleriyle tıpa tıp tutarlıdır... Görünüşe göre ziyaretin motivasyonu, birbirlerini karşı "ajanlık" yapmaktır. Taraflardan her biri, durumu yatıştırma bahanesiyle atılan adımlara karşı diğer tarafın tepkisini öğrenmeye çalışmıştır... Sanki sivil bileşen, El Burhan ile Hamideti arasındaki bu çatışmaya aldanmış görünüyor ve bunun gerçek bir anlaşmazlık olduğunu düşünmüştür. Böylece askeri bileşen, sivil bileşeni durumu yatıştırma bahanesiyle askeri bileşen arasındaki çatışmayı çözmek için müdahil olmaya mecbur bırakmıştır... Özgürlük ve Değişim lideri Muhammed Esmat, Şarku'l Avsat'a yaptığı açıklamada "Değişim ve Sivil Geçiş Güçlerinin, Hızlı Destek Kuvvetleri ile silahlı kuvvetler arasındaki durumu yatıştırmak, ülkeyi uçuruma sürükleyecek bir çatışmayı önlemek için sürekli bir çaba içerisinde olduklarını söyledi..." (06.03 2023 Şarku'l Avsat) Ardından 08 Mart 2023 Çarşamba akşamı Sudan'daki eski iktidar koalisyonu Özgürlük ve Değişim Güçleri liderlerinden oluşan üst düzey bir heyet, ülkedeki siyasi krizi sona erdirmek ve nihai bir anlaşmaya varılmasını desteklemek amacıyla Birleşik Arap Emirlikleri'ne gitti. "Heyette Sudan Kongre Partisi İletişim ve Dış İlişkiler Komisyonu Başkanı Ömer Ed Dakir, ÖDBG Merkez Konsey liderlerinden Babiker Faysal, Ulusal Ümmet Partisi Genel Sekreteri Vasık El Berir ve Değişim Güçleri Profesyonelleri Derneği temsilcisi Taha Osman yer alıyordu. Koalisyon yaptığı açıklamada, heyetin, siyasi çerçeve anlaşmasına dayalı siyasi sürecin nihai düzenlemelerini tamamlamayı görüşmek üzere BAE liderleriyle görüşeceğini söyledi." (09.03 2023 Şarku'l Avsat) Bütün bunlar sivil bileşenin köşeye sıkıştırıldığını ve tüm iplerin siyasi bileşenin kontrolünde olduğunu gösteriyor! **Diğer bir deyişle Amerika, Sudan'daki siyasi çatışmayı yeni bir arenaya taşımıştır. Bu, Amerikan ajanları arasında diğer çatışmaları gölgede bırakan, Avrupa uydusu güçleri, özellikle de sivil yönetime desteğini açıklayan Hamideti ile yakınlaşmaya zorlayan aldatıcı bir çatışma arenasıdır!**

7- Normalleşme konusuna gelince, El Burhan, Yahudi varlığıyla normalleşme de dahil olmak üzere Amerika'ya her istediğini vererek hem kendisini devrilmekten kurtarma hem de otoritesini güçlendirme çabasıdır. Bu normalleşme sadece Yahudi varlığının, Amerika'nın, El-Burhan'ın şahsının ve beraberindekilerin faydasıdır, Sudan'ın faydasına değildir, aksine zararlıdır ve şeran da haramdır. Çünkü normalleşme, gece gündüz Filistin halkına saldıran, evlerini yıkan, çocuklarını öldüren, mallarına el koyan Müslümanların en sevgili yurtlarından biri olan Filistin gaspçısını tanımak anlamına gelir. Bununla birlikte "Sudan Egemen Konseyi, Başkanı Abdül Fettah El Burhan'ın (Hartum'da Cohen ile görüştüğünü, özellikle güvenlik ve askeri alanlarda ortak iş birliği perspektiflerinin geliştirilmesini ele aldığını" duyurdu ve Sudan Dışişleri Bakanlığı da "iki ülke arasındaki ilişkilerin normalleşmeye doğru ilerlemesi konusunda anlaştıklarını" belirtti. (02.02.2023 SUNA) 8 Şubat 2023 tarihinde Yahudi varlığının resmi radyosu, Sudan'daki Egemenlik Konseyi'nden özel bir heyetin Yahudi varlığını gizlice ziyaret ettiğini bildirdi... **Dolayısıyla Sudan rejimi, Amerika'nın desteğini almak ve böylece iktidarda kalabilmek için Yahudi varlığıyla normalleşme ihanetinden haya etmemektedir!**

Özetle:

1- El Burhan ile Hamideti arasında gerçek anlamda bir anlaşmazlık yok, aksine her ikisi de Amerika'nın ajanıdır, Amerika, El Burhan'ı Hamideti aracılığıyla bugünkü konumuna getirmiştir. "El Burhan ile Hamideti arasındaki ilişki, El Beşir'in görevden alınması sonrası iktidara gelen Savunma Bakanı Abdurrahman b. Avf'in devrilmesinin ardından bugünkü ittifaka ulaşmıştır. El Burhan, silahlı kuvvetlerde üst düzey bir komutan olmamasına rağmen Egemenlik Konseyi ve

Genelkurmay başkanı olmuştur. Dolayısıyla bunun Hamideti'nin desteğiyle ve bölgesel desteklerle gerçekleştiğine inanılıyor. Hamdan da Egemenlik Konseyi Başkan Yardımcısı olmuştur. İki sivil güçlere karşı ittifak kurmuştur..." (21.02.2023 Arabicpost) Bu nedenle anlaşmazlık yapaydır, gerçek değildir, aksine rol gereğidir.

2- Özellikle Hamideti'nin Darfur'da askeri ve mali ağırlığı olduğundan (ve Hamideti güçlerinin BAE'nin 16 milyar dolarlık ihracat yaptığı altın madenleri de dahil olmak üzere bölgenin zenginliğinin çoğunu kontrol ettiğinden) (12.05.2022 Mısır 360), Güney Sudan'da yaptığı gibi Amerika'nın Darfur'da Hamideti'ye bağımsızlık kazandırmak ve onu ayırmak için tertiplemediği anlaşmazlığın neden gerçek olmadığına gelince, zira şu anda bununla ilgili herhangi bir belirti yoktur. **Aksine Amerika, şu an ajanlarının Sudan yönetimini kontrol etmelerine ve İngiliz ajanlarının yönetimde etkin roller almamalarına odaklanmaktadır. Bilakis İngiliz ajanlarını çatışmaları yerine El Burhan ile Hamideti arasını düzeltmekle oyalamaktadır!** Ama imkân bulduğunda Amerika'nın Müslüman ülkeleri parçalaması olasılığı da göz ardı edilmemelidir.

3- El Burhan, anlaşmanın uygulanmasını ağırdan almak amacıyla anlaşmaya katılımı genişletmek istemekte ve anlaşmayı imzalayan güçlerin inatçı olduklarını ima etmektedir. Sorunun başında da belirtildiği gibi El Burhan'ın, anlaşmayı imzalamayan taraflarla toplantılar yapma çabası, imzalayanlar ile imzalamayanlar arasında özellikle de imzalayan Özgürlük ve Değişim Güçleri "Merkez Konsey" ile imzalamayan Özgürlük ve Değişim Güçleri "Demokratik Blok" arasında çatışma yarattı. Bu çatışma da anlaşmanın nihai onay süresini uzatmaktadır... Bu ayın başlarında Egemenlik Konseyi üyesi Şemseddin Kebaşi yaptığı açıklamada El Burhan'ın bu tutumunu daha net bir şekilde ifade etmiştir. "Ordu, siyasi uzlaşmadan Çerçeve Anlaşması'na devam etmeyecektir. İmzalayan güçler, ülkedeki siyasi krizi çözmek için yeterli değildir. Ordu uzlaşmaya varılmamış bir anayasayı korumaz." diye konuştu. (20.02.2023 El Cezire) **Ordu, Çerçeve Anlaşması'ndan kurtulmaya çalışıyor veya şu ya da bu şekilde bazen anlaşmaya katılımın genişletilmesi bazen de Hızlı Destek Kuvvetleri ve silahlı hareketlerin silahlı kuvvetlere yani orduya entegrasyon şartı ile anlaşmayla oyun oynuyor. Amerika'nın isteğine göre oynanan uzun ya da kısa oyun El Burhan ile Hamideti'nin kontrolündedir!**

4- Amerika, Sudan'daki siyasi çatışmayı yeni bir arenaya taşımıştır. Amerikan ajanları arasındaki bu sözde çatışma arenası, diğer çatışmaları gölgede bırakan, Avrupa uydusu güçleri Çerçeve Anlaşması'nın uygulanmasına odaklanmayı ötelemeye zorlayan, onları El Burhan ile Hamideti arasındaki anlaşmazlığı gerçek sanarak aralarını düzeltmekle oyalayan bir arenadır! **Dolayısıyla entegrasyon konusunda anlaşmaya varamadıkları bahanesiyle anlaşmanın uygulanmasındaki gecikme askeri bileşenin (El Burhan ve Hamideti) kontrolündedir. Bu oyalama taktiği, koşullar ve atmosfer anlaşmanın değiştirilmesine uygun hale gelinceye ve anlaşma, sivil bileşen lehine olan herhangi bir fiili etkiden arındırılıncaya kadar devam edecektir. İşte El Burhan'ın şu sözlerinde yer alan "yakında" ifadesinin anlamı budur: "Ülke, sivil yönetim kurma yolunda ilerliyor ve muhtemelen yakında bir sivil hükümet kurulacaktır."** (03.19.2023 El İttihat) **Çerçeve Anlaşması, askeri bileşenin gereksinimlerine göre uygulanacaktır ve buna göre (yakın) olacaktır ister uygulama tarihi daha yakın olsun isterse uzak! Eğer gereksinimlerine göre olmazsa, El Burhan ve Hamideti'nin anlaşamamasından dolayı Hızlı Destek Kuvvetlerinin orduya entegrasyon zorluğu uydurması ile Çerçeve Anlaşması'nın iptal edilmesi uzak ihtimal değildir. Yani yeni bir çıkış üslubuyla anayasa belgesinin iptali senaryosu tekrarlanmaktadır...** Bu belge askeri bileşen ile sivil bileşen arasında 21 Ağustos 2019 tarihinde imzalanmış ve ilk başta askerlerin Başkanlık Konseyi'ne başkanlık etmesi kararlaştırılmıştı... Siviller Kasım 2021'de Konsey'e başkanlık etmeye başlayacaklardı. Bunu engellemek için Sudan Savunma Bakanı Korgeneral Yasin İbrahim 21 Eylül 2021 tarihinde yani sivillerin görevi devralma tarihinden iki ay önce yaptığı açıklamada bir darbe girişiminin önlendiğini duyurdu. Ardından hükümetin feshedilmesi talepleri gündeme geldi ve fiilen feshedildi ve anayasa belgesi sona erdi. O zaman 25 Ekim 2021 tarihli soru cevapta bunu açıklamıştık... **Şimdi aynı senaryonun tekerrür etmesi ihtimal dışı değildir, ama bu sefer Amerika'nın önde gelen adamlarından biri olan "Hamideti" ile bir çatışma uydurularak!**

4- Sonuç olarak, bir kez daha teyit ediyoruz ki, Őu ya da bu sömürgeci yararına çalıŐan ajanlar olduğu sürece Sudan'da bir umut ıŐıĐı belirmeyecektir. Sömürgeciler, bir İslam lkesi için kavga ediyorlar, ülkenin kalkınması, sorunlarının çözümü, halkının ihtiyaçlarının temini umurlarında değil. İnsanların tek çaresi, ajanlardan kurtulmak, peŐlerinden gitmemek veya sapık yollarına uymamaktır. Aksine Allah'a yönelenlerin ve O'na davet edenlerin yoluna uymalılar ve O'nun hükmünü uygulamak, Müslümanları birleŐtirmek ve kalkındırmak için alıŐmaladırlar.

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا من دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ **“Allah'a çağıran, Salih amel iŐleyen ve “KuŐkusuz ben Müslümanlardanım” diyenden daha güzel sözlü kimdir?”** [Fussilet 33]

H.27 Şaban 1444
M.19 Mart 2023